

Uppdrag om nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare

Delredovisning 1

Informationsklass Öppen

A553.733/2025

Innehåll

Innehåll	3
1. Inledning	4
2. Ett sammanhållet nationellt stöd	5
2.1 Genomförda åtgärder	5
2.2 Återstående behov.....	6
3. Länsstyrelsernas roll i arbetet	7
3.1 Genomförda åtgärder	7
3.2 Planerade åtgärder.....	7
3.3 Återstående behov.....	7
4. En nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet	8
4.1 Genomförda åtgärder	8
4.2 Planerade åtgärder.....	8
4.3 Återstående behov.....	8
5. Samverkan med hälso- och sjukvården	9
5.1 Planerade åtgärder.....	9
5.2 Återstående behov.....	9
6. Stöd och vägledning kring boendeinsatser	10
6.1 Genomförda åtgärder	10
6.2 Återstående behov.....	10
7. Ökad kunskap och uppföljning av arbetet	11
7.1 Genomförda åtgärder	11
7.2 Planerade åtgärder.....	13

1. Inledning

Regeringen gav Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse, SiS, i september 2025 i uppdrag att tillhandahålla ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare, barn såväl som vuxna, från organiserad brottslighet. Arbetet ska samordnas av Polismyndigheten och arbetet ska ske i nära samverkan med länsstyrelserna, som även fått i uppdrag att stödja den lokala nivån och bidra till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet.

Därutöver ska:

- Polismyndigheten inrätta en nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet.
- Socialstyrelsen verka för att stödet till avhoppare utvecklas utifrån avhoppares vårdbehov. I arbetet ska myndigheten beakta länsstyrelsernas roll i avhoppararbetet.
- Socialstyrelsen stödja kommuners arbete med boendeinsatser till avhoppare.

Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet senast den 1 mars 2026 och den 1 mars 2027. Uppdraget ska sedan slutredovisas till Regeringskansliet senast den 1 mars 2028¹.

¹ Uppdrag om ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare Ju2025/01696

2. Ett sammanhållet nationellt stöd

Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse, fortsättningsvis benämnda som myndighetsgruppen, har fått i uppdrag att tillhandahålla ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare från organiserad brottslighet. Regeringen identifierar följande behov inom ramen för ett sammanhållet nationellt stöd:

- Specialistkunskap och ett tydligt nationellt stöd till de lokala aktörerna.
- Samverkan.
- Ett nationellt stöd som anpassas till individer under 18 år.
- Att jämställdhets-, funktionshinders- och barnrättsperspektivet ska beaktas.
- Samverkan kring avhoppare vid omlokalisering.
- I den mån det är lämpligt ska myndigheterna beakta det arbete som bedrivs av den nationella samordnaren för återvandring.
- Kontinuerligt förstärka och utveckla arbetet, vilket ska integreras i myndigheternas ordinarie verksamheter.

2.1 Genomförda åtgärder

Samtliga myndigheter tillhandahåller information och stödmaterial för arbetet med avhoppare, inklusive anpassningar för individer under 18 år.

Länsstyrelsen har en övergripande kunskap om myndigheternas stödmaterial och information om arbetet med avhoppare, vilket gör att de kan sprida materialet alternativt hänvisa vidare vid behov.

Myndighetsgruppen bidrar vid respektive myndighets framtagande av kunskapsstöd och deltagande myndigheter deltar på varandras utbildnings- och informationsinsatser. Detta syftar till att säkerställa ett enhetligt budskap om myndigheternas och socialtjänsternas olika roller och uppdrag, vilka tillsammans genom samverkan skapar det sammanhållna stödet till avhopparen.

Socialstyrelsen genomför återkommande samverkansträffar med ett trettiotal kommuner, som inkluderar socialsekreterare och chefer från både barn- och vuxenenheter inom socialtjänsten, där erfarenheter utbyts och utvecklingsförslag framförs. Vid dessa nätverksträffar deltar myndighetsgruppen i syfte att föra in respektive myndighetsperspektiv och att kunna föra vidare viktig information i egen organisation.

Polismyndigheten har tillgängliggjort informationsmaterial från Migrationsverket om frivillig återvandring för polisens avhopparsamordnare. Detta för att kunna informera i de fall det är aktuellt. Den som väljer att frivilligt återvändra kan inte bli föremål för sådant stöd som myndigheterna annars kan erbjuda inom ramen för ett avhopparärende.

2.2 Återstående behov

Myndighetsgruppen har identifierat att kunskapen behöver öka om hur barns behov av skydd vid involvering i organiserad brottslighet i avhopparprocessen ska kunna tillgodoses. I de fall kraven att vara avhoppare inte uppfylls deltar inte polisen i arbetet och utför inte hotbilsbedömningar för barnet.

Det finns behov av att utforska om barn kan få avhopparsstöd som är mer anpassat för målgruppen. Det angränsande regeringsuppdraget *Uppdrag att stärka skyddet för hotade personer (Ju2025/01953)* med slutredovisning 1 mars 2026 föreslår hur barn med skyddsbehov som inte ingår i avhopparsinsats kan säkerställas skyddsåtgärder.

Myndighetsgruppen ser också ett behov av att utveckla stödet till individer med särskilda behov, exempelvis neuropsykiatrisk- och intellektuell funktionsnedsättning, där bedömningen görs att individen kommer ha utmaningar med att upprätthålla sitt eget skydd och riskerar att själv röja det.

Myndighetsgruppen kommer att arbeta vidare med de behov som identifierats inom ramen för pågående regeringsuppdrag.

Se vidare under kapitel 7.2 Ökad kunskap och uppföljning av arbetet, om planerade åtgärder för utveckling av stöd till avhoppare.

3. Länsstyrelsernas roll i arbetet

Länsstyrelserna har fått i uppdrag att bidra med en regional samordning för att stödja den lokala nivån, bland annat genom spridning av metod- och kunskapsstöd, samt samverkan och erfarenhetsutbyte på lokal och regional nivå.

3.1 Genomförda åtgärder

Länsstyrelserna har påbörjat sitt uppdrag att stödja den lokala nivån och bidrar till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet. Ett antal regionala träffar har genomförts med representanter från kommunernas socialtjänster, Polismyndighetens avhopparsamordnare, Kriminalvården, Statens Institutionsstyrelse och ideella organisationer, i syfte att sprida framtagna metod- och kunskapsstöd. Vid dessa träffar har även lokala exempel presenterats från andra delar av landet i syfte att utbyta erfarenheter.

Den nationella representanten för Länsstyrelserna deltar vid de myndighetsgemensamma träffarna där information och behov lyfts i båda riktningarna. Länsstyrelsernas representanter genomför månatliga interna digitala träffar där myndighetsgruppen vid behov deltar.

3.2 Planerade åtgärder

Myndighetsgruppen har påbörjat ett arbete med att ta fram ett utbildningsmaterial som kan användas vid lokala workshoppar, exempelvis typfallsärenden. Utbildningsmaterialet är efterfrågat av Länsstyrelserna för att användas i deras fortsatta spridningsarbete.

3.3 Återstående behov

I nästa steg behöver kunskapen om arbetet med stöd till avhoppare från hedersrelaterade- och våldsbejakande extremistiska miljöer vidareutvecklas. Detta kommer Länsstyrelsen arbeta vidare med i samverkan med myndighetsgruppen.

4. En nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet

Det ska vara tydligt för avhoppare, deras anhöriga samt yrkesverksamma vart det går att få information om hur den som önskar lämna organiserad brottslighet går till väga. Polismyndigheten har därför fått i uppdrag att inrätta en nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet. Detta ska göras inom ramen för Polismyndighetens befintliga uppgift att samordna det myndighetsgemensamma arbetet på området. Kontaktpunkten ska förmedla information och hänvisa vidare till rätt instans.

4.1 Genomförda åtgärder

Polismyndigheten har inom ramen för ordinarie organisation och möjliga tekniska lösningar kommit fram till ett förslag på hur den nationella kontaktpunkten skulle kunna utformas. Samtalen kommer kontorstid att besvaras av avhopparsamordningen som ska kunna ge övergripande information om befintligt stöd samt hänvisa vidare till rätt lokalpolisområde, kommun eller annan relevant aktör. Utanför kontorstid kommer växeln att tillse att avhopparsamordningen involveras för vidare hantering nästkommande vardag.

Förslaget har presenterats för myndighetsgruppen samt för representanter för samtliga sju polisregioner och inkomna synpunkter har beaktats.

4.2 Planerade åtgärder

Polismyndigheten planerar att lansera kontaktpunkten under 2026. I samband med lanseringen genomförs en riktad kommunikationsinsats för att göra målgrupperna uppmärksamma på möjligheten att ta kontakt med avhopparsamordningen.

4.3 Återstående behov

Efter några månader med kontaktpunkten i drift kommer en uppföljning av utformning och funktion att genomföras. Resultaten från utvärderingen kommer att ligga till grund för eventuella justeringar.

5. Samverkan med hälso- och sjukvården

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att verka för att stödet till avhoppare utvecklas utifrån individens vårdbehov, som ska styra vilket stöd de får. Samverkan med hälso- och sjukvården behöver utvecklas. I detta arbete ska länsstyrelsernas roll beaktas utifrån regionala förutsättningar.

5.1 Planerade åtgärder

Under hösten 2025 fattades beslut av det nationella programområdet² för psykisk hälsa att målgruppen avhoppare inte blir nominerade till utredning och genomlysning inom nationellt högspecialiserad vård, NHV. NHV innefattas av vård som är komplex eller sällan förekommande. Vården får bedrivas vid högst fem enheter i landet. Syftet med koncentrationen av vården är att upprätthålla kompetens i ett multidisciplinärt team, samt möjligheten att utveckla och hålla god kvalitet på vården. Detta utan att tillgängligheten till vården begränsas.

Att målgruppen avhoppare inte blev nominerade innebär att andra möjligheter att tillgodose avhoppares tillgång till psykiatrisk och somatisk vård behöver utredas. Det har därför påbörjats ett internt arbete inom Socialstyrelsen med uppdrag att verka för att hälso- och sjukvårdens stöd till avhoppare utvecklas utifrån deras vårdbehov.

Vårens tema för samverkansnätverket³ kommer att fokusera på hur det är möjligt att utveckla samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvården för att tillgodose avhoppares vårdbehov i högre utsträckning. Mötet med kommunerna genomförs den 16 april 2026. Länsstyrelserna deltar i mötet för att kunna stödja arbetet samt sprida kunskaper och erfarenheter om socialtjänstens samverkan med hälso- och sjukvården regionalt.

5.2 Återstående behov

Då arbetet precis har påbörjats så har ännu inga återstående behov identifierats.

Socialstyrelsen arbetar även inom ramen för *Uppdrag att fortsätta utveckla stödet till arbetet med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott med koppling till organiserad brottslighet (Ju2025/00846)* med frågan om hur vårdbehovet ska tillgodoses för barn och unga i den målgruppen. Då målgruppen många gånger har samma behov och utmaningar vad gäller tillgång till hälso- och sjukvård så kommer arbetet i de olika uppdragen att beaktas.

²

<https://kunskapsstyrningvard.se/kunskapsstyrningvard/programomradenochsamverkansgrupp/er/nationellaprogramomraden/npopsykiskhalsa.56454.html>

³ Ett samverkansnätverk med ett 30-tal kommuner som ingår i Polismyndighetens bedömda riskområden, utsatta områden och/eller särskilt utsatta områden.

6. Stöd och vägledning kring boendeinsatser

Socialstyrelsen har uppdraget att stödja kommunernas arbete med lämpliga boendeinsatser för individer som lämnar organiserad brottslighet. Det handlar om stöd kring kontroll och uppföljning av boendeinsatser, oberoende av utförare samt att främja kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte mellan kommuner. Socialstyrelsen ska även informera privata utförare och föra en dialog med andra relevanta aktörer.

6.1 Genomförda åtgärder

Socialstyrelsen har under 2025 genomfört en fokusgruppsintervju inom ramen för regeringsuppdraget *Uppdrag till Socialstyrelsen att stödja tillämpningen av reformen skyddat boende S2025/00580 (delvis)*. Frågorna berörde kommunernas erfarenheter av boendeinsatser och skyddat boende för avhoppare i behov av omlokalisering. Fokusgruppen bestod av socialsekreterare från tre kommuner med liten eller ingen erfarenhet av att möta och arbeta med avhoppare. Kunskapen från fokusgruppen kommer att beaktas i det fortsatta arbetet framåt i frågan om behov av stöd kring boendeinsatser för avhoppare som hanteras av ovan nämnda uppdrag.

Socialstyrelsen genomförde i oktober 2025 (i samverkan med Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Länsstyrelserna) en heldagskonferens med samverkansnätverket på temat omlokalisering. Deltagarna diskuterade möjligheter, utmaningar och behov som blir aktuella när en avhoppare ska omlokaliseras. Några kommuner omhändertar själva en del av stödinsatserna istället för att upphandla en tjänst som innefattar en helhetslösning. Fler kommuner uttalade även ett intresse av att utveckla en regional samverkan för att kunna stötta varandra i omlokalisering av avhoppare som inte på grund av hög hotbild behöver flytta långt bort och med skydd. De erfarenheter och synpunkter som framkom kommer att tas med i det fortsatta arbetet.

6.2 Återstående behov

Det har tydligt framkommit i samverkansnätverket att en av de största utmaningarna är att få tillgång till bostad för målgruppen, framför allt boende på lång sikt.

Det finns också behov av en fortsatt utveckling av stöd kring kontroll och uppföljning av boendeinsatser, oberoende av utförare samt erfarenhetsutbyte mellan kommuner. Socialstyrelsen ska även framgent informera privata utförare och föra en dialog med andra relevanta aktörer.

7. Ökad kunskap och uppföljning av arbetet

Följande delar ingår i uppdraget:

- Kunskaps- och metodstöd ska spridas, implementeras och regelbundet uppdateras, utvecklas och fördjupas i samtliga av de samverkande myndigheterna.
- Polismyndigheten ska fortsatt redovisa användningen av statliga medel till avhopparverksamhet.
- Socialstyrelsen ska fortsätta utveckla uppföljningen av stödet till avhoppare.

7.1 Genomförda åtgärder

När det gäller kunskaps- och metodstöd som ska spridas, implementeras och regelbundet uppdateras så har arbetet bedrivits av samtliga myndigheter i uppdraget. Polismyndigheten har sedan 2023, utöver Polismyndighetens handbok om avhopparverksamhet, tagit fram ett flertal interna metodstöd i syfte att bedriva likvärdigt arbete i samtliga polisregioner.

Sedan 2023 har Polismyndigheten även erbjudit interna workshoppar för lokala avhopparsamordnare där fokus har varit initiala hotbilda-bedömningar och motiverande samtal. En digital utbildning är framtagen med målet att skapa förutsättningar för nya medarbetare att snabbt sätta sig in i uppdraget. I denna utbildning har representanter från de samverkande myndigheterna bidragit med sakkunskap, exempelvis har delar av arbetssättet Kompetent Klientnära Arbete, KKA, som används inom Kriminalvården valts ut för användning.

Inom Kriminalvården är behandlingsprogrammet Entré riktat till personer som vill lämna organiserad brottslighet eller våldsbejakande extremism. Programmet kan genomföras antingen i anstalt eller i frivårdens regi efter den villkorliga frigivningen då individen är ställd under övervakning. Personer som dömts till skyddstillsyn eller ungdomsövervakning kan också genomgå Entré under övervakningsperioden. Kriminalvården har i samverkan med andra myndigheter utformat processkartor⁴ kring barn som häktas och som tillhör kriminella nätverk. Syftet är att göra det enklare för både yrkesverksamma och barn att förstå häktningsprocessen, de aktörer som involveras och allas roller och uppdrag. När ett barn häktas, skapas en möjlighet att utnyttja det så kallade "tidsfönster" som öppnats upp, för att bedriva ett uppsökande och motiverande arbete för att stödja avhopp, parallellt med brottsutredningen. Kriminalvården fördelar även statsbidrag till civilsamhällesorganisationer specifikt för detta syfte.

SiS har tagit fram ett nytt metodstöd inom ramen för uppdraget och arbetar med att implementera metodstödet på de ungdomshem som möter målgruppen. Arbetssättet innebär ett förstärkt fokus på tillitsskapande relationsbyggande insatser för att öka motivation och förankra beslut att

⁴ [Häktade barn | Kriminalvården](#)

hoppa av. Under 2025 etablerade myndigheten en förstärkt central organisation för stöd i arbetet, genomförde utbildningsinsatser och förstärkte arbetet med utökade resurser.

Både Kriminalvården och SiS utgör plattformar för identifiering av möjliga avhoppare från organiserad brottslighet, inklusive från våldsbejakande och hedersrelaterade miljöer. Båda myndigheterna genomför risk- och behovsbedömningar avseende återfall i brott som underlag för verkställighets- och behandlingsplaner för klienter respektive placerade barn och unga. Inom SiS finns som tidigare har nämnts ett framtaget metodstöd för att kunna ge rätt stöd i den miljön ungdomarna befinner sig i på SiS, vilket kan skapa goda förutsättningar för ungdomen att känna motivation till förändring. En central del är att motivera ungdomen till kontakt med polisen för att genomföra en hotbilda-bedömning och det är viktigt att socialtjänst och polis snabbt möter upp och skapar en plan inför frigivning eller utskrivning så att glapp i vårdkedjan inte uppstår. Kriminalvårdens inslussningsmodell syftar till tidig och samordnad planering inför villkorlig frigivning och används även för avhoppare som beviljats stöd via socialtjänsten.

Arbetet med avhoppare ställer höga krav på riskbedömning, behovsanalys och insatsplanering. Socialtjänsten har uttryckt ett behov av en strukturerad bedömningsmetod avseende risk för återfall i brott för vuxna. I samverkan mellan Socialstyrelsen och SiS har behovet kunnat mötas genom att Socialstyrelsen har erbjudits utbildningar i det evidensbaserade bedömningsinstrumentet LS/CMI (Level of Service/Case Management Inventory) som utbildare från SiS har hållit i, vilket har möjliggjort spridning och utvärdering av metoden. Ett 60-tal socialsekreterare som arbetar med avhoppare utbildades under hösten och en studie om LS/CMI:s användbarhet och nytta inom socialtjänsten genomförs och planeras att presenteras av Socialstyrelsen i slutet av 2027. Detta är ytterligare ett exempel på att myndigheterna tar hjälp av varandra för att öka kunskapen om och förståelsen för varandras uppdrag vid utformande och genomförande av utbildningar.

Myndigheterna har medverkat vid ett flertal konferenser och workshoppar i syfte att informera om det pågående arbetet. Exempelvis bjöds myndigheterna in att delta i en konferens inom ramen för regeringsuppdraget *att stärka samverkan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor; våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive där barn är involverade (2024/01453)*. Polismyndigheten presenterade där den myndighetsgemensamma strukturen för stöd till avhoppare samt ett lokalt initiativ för att utforska hur myndigheter och kommuner skulle kunna arbeta med avhoppare från hedersmiljön. Presentationen följdes av tvärorganisatoriska grupparbeten kring olika frågeställningar på temat. Myndigheterna har också samlat sakkunniga i syfte att utveckla stödet till avhoppare från hedersrelaterade miljöer.

Polismyndigheten återskärter till regeringen hur de statliga medel som tilldelats Polismyndigheten har fördelats i individärenden. Återskärteringen är omhändertagen och kräver inga ytterligare planerade

åtgärder eller återstående behov.

7.2 Planerade åtgärder

Stödet till avhoppare behöver fortsatt utvecklas och fördjupas. Som ett led i detta planerar Socialstyrelsen ytterligare insatser för att höja kunskapen om arbetet med avhoppare samt stöd för implementering av befintligt stödmaterial. Arbetet kommer att göras i samverkan med Länsstyrelserna och riktas till socialtjänstens personal som har uppdraget att arbeta med stöd till avhoppare.

Myndigheterna har identifierat ett behov av att ha en gemensam dialog i samband med bedömning av den potentiella avhopparens motivation och behov utifrån den situation individen befinner sig i. Därför planeras en workshop kring temat motivation. Workshopen behöver även omfatta individer under 18 år.

Det har efter hand vuxit fram en god samverkan mellan verksamma som arbetar med stöd till avhoppare och samverkande parter inom Group Violence Intervention (GVI) i de kommuner som har GVI-etableringar. I samband med att Brottsförebyggande rådet (Brå) utvecklar sitt introduktionsmaterial som kan användas under uppstartsträffar vid inrättandet av nya etableringar i kommuner, kommer myndigheterna bidra med ett avsnitt om stödet till avhoppare. Detta syftar till att sprida exempel och ge förutsättningar för nya etableringar att snabbt komma igång med en effektiv samverkan mellan de två olika samverkansformerna.

SiS planerar att följa upp arbetet och de insatser som ges till målgruppen inom myndigheten i flera steg. Syftet med uppföljningen är att resultaten ska ligga till grund för en långsiktig och hållbar modell för arbete med målgruppen inom myndigheten som ökar förutsättningarna för att placerade barn och unga blir motiverade till avhopp och får avhopparstöd efter utskrivning eller frigivning från SiS.

Socialstyrelsen planerar att genomföra en studie om vilket stöd som ges till avhoppare. Studien syftar till att öka kunskapen om personer som av socialtjänsten beviljats insatser för stöd till avhopp. Studien syftar även till att öka kunskapen om vilka insatser som erbjuds till dessa avhoppare och vad resultaten blir av insatserna.

